

N:o 54.

Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen, angående upphörande af den i Göteborgs och Bohus län utgående landskyld; gifven Stockholms slott den 31 december 1897.

Under återopande af bifogade utdrag af statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden för denna dag vill Kongl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen att för sin del besluta:

att, der landskyld till kyrka eller presterskap enligt jordeboken utgår af hemman eller lägenhet inom Göteborgs och Bohus län, egaren eller innehafvaren må friköpa sig från skyldigheten att utgöra denna landskyld mot erläggande af ett penningebelopp, som i årlig ränta efter fyra procent afkastar en summa lika med landskylden, hvarvid, der densamma utgår in natura eller efter markegångspris, till grund för löseskillingen bör läggas mediet af de tio senast förflutna årens markegångspris, enligt Litt. A i länets markegångstaxa;

att beträffande prestelandskylden vederbörande ej må begagna sig af denna rättighet under nuvarande landskyldstagarne tjänstetid, för så vidt dessa ej dertill lemna sitt samtycke;

att löseskillingen för prestelandskylden skall förvaltas efter samma grund, som för kyrkokassas medel är vedertagen, med rätt för vederbörande indelningshafvare att uppbära derå belöpande ränta;

att, sedan inlösen skett, anmälan derom skall göras hos Kongl. Maj:ts befallningshafvande för vederbörlig anteckning i jordeboken;

att, der presterskapet enligt jordeboken eger uppbära landskyld af de detsamma till boställen anslagna egendomar med derunder brukade jordar, denna landskyld skall utan vidare ur jordeboken uteslutas;

att beträffande presterskapets landskyld af de detsamma på lön anslagna mensalhemman och af prestenkesäten inom länet Kongl. Maj:ts be-

fallningshafvande och domkapitlet skola tillse, att vid blifvande ny utarren-
dering, der så ej redan skett, berörda landskyld upphör att utgå; samt
att frågan om utgörande af landskyld till Kongl. och Hvitfeldtska
stipendii-inrättningen af vissa hemman samt om denna landskylds upp-
hörande må få bero på Kongl. Maj:ts pröfning och afgörande.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande
utskott tillhandahållas; och Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all
kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

OSCAR.

G. F. Gilljam.

Utdrag af protokollet öfver ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 31 december 1897.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern BOSTRÖM,
 Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena, greve DOUGLAS,
 Statsråden: herr friherre AKERHIELM,
 WIKBLAD,
 GILLJAM,
 friherre RAPPE,
 CHRISTERSON,
 ANNERSTEDT,
 VON KRUSENSTJERNA och
 greve WACHTMEISTER.

Efter gemensam beredning med statsrådet och chefen för finansdepartementet, föredrog departementschefen, statsrådet Gilljam:

Riksdagens skrifvelse den 6 maj 1891 angående upphörande af den i Göteborgs och Bohus län utgående landskyld. Härvid yttrade departementschefen:

I den nu föredragna skrifvelsen har Riksdagen uttalat den åsigt, att de uråldriga skatteförhållandena inom vårt land, så vidt möjligt, borde ordnas, och att detta borde ske vare sig oegentligheter i skatteväsendet berörde större eller mindre delar af landet. I öfverensstämmelse med denna uppfattning har Riksdagen ansett önskvärdt, att den under benämningen landskyld inom vissa delar af Göteborgs och Bohus län utgående skatt, som yore en qvarlefva af föråldrade skatteformer, måtte kunna försvinna, och har Riksdagen, som förestält sig, att allt för stora hinder icke borde möta för denna skattefrågas ordnande på ett med billighet och rättvisa öfverens-

stämmande sätt, äfvensom att Eders Kongl. Maj:t, efter en i sådant syfte verkställd utredning, skulle finna anledning framställa förslag i ämnet, på grund häraf anhållit, att Eders Kongl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning, om och under hvilka villkor den inom Göteborgs och Bohus län under benämningen landskyld utgående skatt måtte kunna upphöra att utgå samt derefter till Riksdagen afgifva det förslag, hvartill förhållandena ansåges föranleda.

Sedan Eders Kongl. Maj:t i nådig remiss den 5 juni 1891 anbefalt Eders Kongl. Maj:ts och rikets kammarkollegium att, efter vederbörandes hörande, till Eders Kongl. Maj:t inkomma med underdånigt utlåtande i detta ärende, har kammarkollegium dels satt de kyrkor och presterskap, som äro berättigade till åtnjutande af landskyld, samt öfrige, hvilkas rätt kunde anses vara af den föreliggande frågan beroende, i tillfälle att deruti sig yttra, ehuru endast ett fåtal häraf sig begagnat, dels ock infordrat underdåniga yttranden af vederbörande uppbördsförvaltningar äfvensom underdåniga utlåtanden af domkapitlet i Göteborg och Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i länet; och har kollegium den 21 december 1894 afgifvit eget underdånigt utlåtande i ärendet.

Jag öfvergår nu till en redogörelse för resultatet af den nu ävägbagta utredningen.

Dervid möta först frågorna: om hvad med landskyld är att forstå,^{Landskyldens begrepp m. m.} dess storlek, sättet för dess utgående och hvilka rätten att uppbära densamma tillkom och tillkommer.

Enligt den i Bohuslän vid tiden för detta landskaps förening med Sverige ännu gällande 1604 års norska lag såväl som enligt äldre lagstiftning förstods i allmänhet med landskyld den afgäld, som brukare af annans jord hade att årligen erlægga till jordens egare eller den s. k. jordrotten. Och var vid sådant förhållande rätten att uppbära landskylden af ett hemman eller en lägenhet ursprungligen förbunden med eganderätt till en deremot svarande lott i den landskyldspligtiga egendomen.

Ursprungligen torde landskyldens storlek hafva varit beroende på öfverenskommelse, men har, sedan densamma blifvit grund för fördelningen af den till Konungen utgående ledingen och andra med denna jemförliga prestationer, kommit att för hvarje gård utgå med ett bestämdt belopp i penningar eller persedlar. Detta belopp kunde visserligen höjas eller sänkas, men endast efter laglig värdering af sex gode män. I detta fall skulle emellertid motsvarande förändring ske jemväl i den till Konungen utgående ledingen.

Enligt samma 1604 års norska lag hade den, som för lifstid legde annans jord, att till jorddrotten erlægga ej endast berörda landskyld utan äfven: dels såsom ersättning för den medgifna brukningsrätten (byggseln) en till storleken på aftal beroende penningssumma, kallad första (eller lifstids) tagan, dels ock hvart tredje år en i bestämdt förhållande till landskylden stående afgäld, kallad tredje års tagan. Egdes gården af två eller flere personer, uppbar hvar och en af sin lott den derå belöpande landskylden. Byggselrätten, d. v. s. rätten att bortlega gården i dess helhet samt deraf åtnjuta första och tredje års tagan, tillkom enligt nämnda lag den af delegarne, som hade största lotten i gården, eller »beste manden», om de egde lika stora andelar i densamma.

Dessa bestämmelser gälde med vissa olikheter jemväl för kronans samt kyrkornas och presterskapets egendomar, då de voro till särskilda brukare upplåtna.

Under katolska tiden hade kyrkor, kloster och presterskap genom gåfvor och testamenten eller på annat sätt kommit i besittning af ett stort antal hemman, hemmansdelar och jordar. Vid reformationen blefvo de af dessa egendomar, som tillhörde kloster och biskopar, med landskyld och tagor indragna till kronan. Dessutom tillegnade sig kronan byggselrätten till kyrkornas egendomar, af hvilka kyrkorna efter denna tid i allmänhet uppbur endast landskylden. Härigenom har eganderätten till den kyrkolandskylden motsvarande jord alltsedan reformationen ansetts tillhöra ej kyrkan utan kronan, som utöfvade byggselrätten. För det fall, att odelsjordar gifvits till kyrkan, var särskildt stadgadt, att odelsmannen vore närmast att besitta dem för laglig landskyld till kyrkan efter sex gode mäns värdering, dock att jordarna arfvinge efter arfvinge skulle fästas af Konungens ombudsman, »som raader for Kircken». Efter det Bohuslän sedermera år 1658 förenats med Sverige, inträdde följande förändringar. Landskyld och tagor, som från egendomar inom länet utgått till kyrkor och presterskap i egentliga Norge, indrogos jemväl till kronan. Första och tredje års tagan samt den jemte dessa i Bohuslän till jorddrotten utgående landbodalen kommo i likhet med landskylden att erläggas med fixa belopp, bestämda i regel efter mantalet men i vissa fall efter landskylden.

I afseende å dispositionen af landskylden är att märka, att densamma utgår antingen till *kronan* eller *kyrkan* eller *prestern* samt jemväl ansetts tillkomma den s. k. *Kongl. och Hvitfeldtska stipendii-inrättningen* af två nedanangifna hemman.

Kronan tillkommande landskyld och tagor (under hvilket sistnämnda Kronans landskyld. begrepp i det följande jemväl innefattas landbodälern), blefvo, i likhet med kronans afrad och städslor i gamla Sverige, ganska snart i jordeböckerna införda. Dervid upptogs, hvad kronan sålunda tillkom, såsom ränta med det s. k. kronovärdet, enligt hvilket invånarne i Bohuslän efter föreningen med Sverige fått tillåtelse att lösa de i räntan ingående persedlarne. Alla dylika afgifter till kronan hafva sedermera, äfven i fall af indragning från kloster, biskopar, kyrkor eller presterskap, underkastats de i Eders Kongl. Maj:ts nådiga kungörelse den 5 juni 1885 och lagen den 2 december 1892 om afskrifning af grundskatten meddelade bestämmelser.

Jag öfvergår nu till den landskyld, som utgår till *kyrkor och presterskap.* Kyrkors och presterskaps landskyld.
 Till en början upptogos *kyrkor och presterskap* tillkommande landskyld samt presterskapets tagor, der de omnämndes i jordeböckerna, endast anteckningsvis vid de landskyldspligtiga egendomarna. Men sedan kammarkollegium den 21 februari 1694, till svar på åtskilliga frågepunkter angående jordebokens inrättande i Bohuslän, föreskrifvit, bland annat, att presternas landskyld och städslor af deras mensalielägenheter, hvilka ditills årligen upptagits och afförts i räkenskaperna, skulle i jordeboken införas, hafva berörda landskyld och tagor i likhet med de kronan tillkommande upptagits i jordeböckerna bland kronans räntor, dock med anteckning om deras disposition. Landskylden infördes dervid med det ofvan nämnda s. k. kronovärdet. Der landskylden var bestämd i persedlar, torde kyrkor och presterskap varit berättigade att i regel uppbära desamma in natura. Landskylden har dock kommit att i allmänhet utgöras efter nämnda kronovärde med den förändring, som blifvit en följd af den år 1776 föreskrifna myntvaluation. Detta har vunnit särskild bekräftelse beträffande kyrkolandskylden genom nådiga resolutionen den 5 oktober 1786 angående beräknings sättet vid landskyldens utgörande till bohuslänska kyrkorna samt beträffande de i prestelandskylden ingående hudar och skinn genom nådiga resolutionen den 29 september 1825, enligt hvilken Kongl. Maj:t förklarar, det vederbörande hemmansegare icke kunde förpligtas utgifva de till presterskapet anslagna hudar och skinn in natura eller för desamma erlagga högre lösen än den, hvartill dessa persedlar upptoges i jordeboken. Ett undantagsförhållande i detta afseende intages endast af de i presterskapets landskyld ingående persedlarna malt och smör, hvilka presterskapet anses ega rätt att utfordra in natura, ehuru desamma, enligt hvad Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande meddelat, numera i regel lösas efter markgångspris. Hvad angår presterskapets landskyldssmör synes ej någon sär-

Kyrkors och
presterns
landskyld.

skild föreskrift i detta afseende hafva blifvit meddelad. Beträffande åter landskyldsmaltet har Kongl. Maj:t den 9 januari 1773, sedan allmogen i Lane och Tunge härad af Sunnervikens fögderi anhållit att få lösa berörda malt efter jordebokspriset med tre daler silfvermynt tunnan, funnit sådana skäl icke vara anförda, som kunde befria allmogen från dess utgörande in natura, om icke någon särskild öfverenskommelse derutinnan kunde träffas mellan vederbörande. Vidare har Kongl. Maj:t den 1 november 1839, med anledning af gjord ansökning, att det till presterskapet i Bohuslän utgående landskyldsmaltet i likhet med hvad genom nådiga resolutionen den 29 september 1825 stadgats rörande landskyldspersedlarna hudar och skinn, icke skulle få utfordras in natura eller betalning derför med högre belopp än jordeboken upptoge, förklarar, att, då Kongl. Maj:t den 9 januari 1773 afslagit en likartad begäran som den ifrågavarande, samt nya skäl till bifall ej blifvit anförda, Kongl. Maj:t icke funne skäl att till berörda anhållan lemna bifall. Vid granskning af de inkomna ränteförvandlingsuträkningarna för Göteborgs och Bohus län förordnade kammarkollegium den 17 mars 1869, att kyrkornas landskyld skulle efter kronovärde ingå och beräknas i hemmanens nya räntor, men att den presterskapet anslagna landskyld, som i landsboksräkenskaperna dittills redovisats såsom utgående efter kronovärde, ehuru åtminstone en del prester voro berättigade erhålla landskyldsmaltet in natura eller efter markegångspris, skulle frånskiljas jordeboks-räntan och ej beräknas till ny ränta utan antecknas i blifvande jordebok inom kolumn. På grund häraf upptogs i de år 1871 upprättade förteckningar öfver de till statsverket mot ersättning af statsmedel indragna ränte- och tiondeanslag väl kyrkornas landskyld jemte presterskapets tagor, hvilka senare jemväl ingått och beräknats i hemmanens nya räntor, men ej presterskapets landskyld. Detta berodde i hvad angår kyrkornas landskyld emellertid på en missuppfattning. Kyrkolandskylden utgjorde nemligen icke någon af kronan på kyrkorna öfverlåten rättighet. Således borde den icke heller med kronans räntor sammanföras. Densamma har ock, jemlikt kammarkollegii beslut den 21 september 1882, i likhet med presterskapets förts inom kolumn i den af kollegium den 21 derpåföljde december fastställda jordeboken för länet, att till kyrkorna såsom före år 1871 utgöras. I följd häraf har ock kollegium sistnämnda dag jemväl förordnat, att denna landskyld skulle uteslutas från ofvanberörda förteckningar öfver de år 1871 till statsverket indragna ränte- och tiondeanslag. Till följd häraf erlægges landskylden fortfarande allmänt af de landskyldspligtiga egenomarna omedelbart till kyrkor och presterskap. De enda undantag härifrån, som af kammarkollegium angifvas, utgöra länsmansboställena n:o 1 $\frac{3}{4}$ mantal Skälldal Mellangården i Solberga socken med landskyld till Sol-

berga kyrka af 12 öre och n:o 1 ett mantal Nedre Hällesäter i Krogstads socken med landskyld till Krogstads kyrka af en krona 50 öre äfvensom de för statsverkets räkning utarrenderade hemmanen n:o 1 ett mantal Tronnum Mellangård i Torsby socken med landskyld till Torsby kyrka af 6 öre och n:o 1 ett mantal Kragenäs i Tanums socken med landskyld till Tanums kyrka af 75 öre. För dessa fyra landskyldsbelopp utbetalas på grund af särskilda med nämnda hemmans grundskatter vidtagna åtgärder, äfven efter det kollegium den 21 december 1882 förordnat, att kyrkolandskylden skulle uteslutas från förteckningarna öfver de till statsverket indragna ränteanslag, ersättning till vederbörande kyrkor af statsmedel. Så väl kyrko- som prestelandskylden är för ett stort antal hemman bestämd i penningar, för andra åter, särskildt inom Norr- och Sunnervikens fögderi, i persedlar. Der landskylden är bestämd i persedlar, hafva dessa i allmänhet upptagits i nya jordeboken, dervid för kyrkolandskylden tillika angifvits kronovärdet (t. ex. 6 kubikfot 3 kannor malt utgå med en krona 50 öre), hvaremot för de i prestelandskylden ingående persedlar endast undantagsvis angifvits det värde, hvarefter de lösas, äfven der detta ostridigt sker efter kronovärde. Om det presterskapet tillkommande landskyldsmaltet och -smöret uppskattas efter 1894 års markegångspris, utgörande för en kubikfot malt en krona 96 öre och för ett skålpund smör 68 öre, samt öfriga i prestelandskylden ingående persedlar omsättas efter kronovärdet, utgörande för fem skålpund ål 6 sk. b:co, en bock 16 sk. b:co, ett lam 12 sk. b:co, ett skinn 2 sk. b:co, en hud 24 sk. b:co, ett höns 2 sk. b:co, en gås 6 sk. b:co, 3,15 kubikfot salt 24 sk. b:co, en tunna makril 3 rdr b:co, 1,575 kubikfot korn 12 sk. b:co samt 1,05 kubikfot råg 8 sk. b:co, belöper sig, enligt kammarkollegii utlåtande bifogade, efter 1881 års jordebok fögderivis uppgjorda förteckningar, prestelandskylden för länet till ett belopp af 2,407 kronor 28 öre och kyrkolandskylden till 261 kronor 82 öre eller tillsammans 2,669 kronor 10 öre.

Kyrko- och prestelandskylden utgår ej endast af hemman och lägenheter inom den socken eller det pastorat, hvars kyrka och presterskap äro berättigade uppbära landskyld, utan äfven af egendomar, belägna inom andra socknar, till och med i andra fögderier. Af de landskyldspligtiga egendomarna, 665 till antalet, utgöra 323 i landskyld 25 öre eller derunder samt 17 endast 1 öre. Det högsta beloppet af kyrkolandskylden är 41 kronor 9 öre och tillkommer Tanums, det lägsta är 3 öre och tillkommer Hee kyrka. Af prestelandskylden uppbäres det högsta beloppet 517 kronor 54 öre af presterskapet i Skee, det lägsta 4 öre af presterskapet i Kareby pastorat. Enligt jordeboken skall presterskapets landskyld tillfalla vederbörande kyrkoherde, med undantag endast för i kammarkollegii utlåtande

*Kyrkors och
presterskaps
landskyld.*

uppräknade två enkesäten och två under ett dylikt enkesäte hörande jordlägenheter, hvilkas landskyld angifvits tillkomma kyrkoherdeenkan eller boställshafvaren. Härvid torde följande vara att erinra. Af Konung Fredrik III har den 29 augusti 1648 förordnats, att prestenkorna i Norge i deras enkesäte skulle hafva af prestebolens jordar den bästa näst den presten sjelf innehade, »qvitt och frij uden all anden besvering». Denna prestenkesätenas förmån af frihet från utlagor har ock sedermera genom kongl. stadfästelserna den 11 augusti 1756 och den 30 september 1761 bekräftats. Vidare har Kongl. Maj:t uti nådigt bref af den 6 december 1782 förklarar, att prestenkor borde innehafva sina enkesäten med lika rätt som kyrkoherdarne de dem anslagna boställen förvaltade, utan att för dem behöfva erlägga annan ränta än den, som tilläfventyrs kunde vara indelt på militien. Med anledning af allt hvad sålunda härutinnan förekommit har kammarkollegium i ett enstaka mål genom utslag den 29 februari 1816 befriat en prestenka såsom innehafvare af ett prestenkesäte från erläggande af landskyld för berörda enkesäte till vederbörande kyrkoherde. Af detta kollegii utslag, som finnes återopadt i 1825 års jordebok vid åtskilliga prestenkesäten, torde framgå, att prestelandskylden ej endast af de fyra ofvannämnda egendomarna utan af samtliga prestenkesäten, den tid desamma innehafvas af kyrkoherdeenka, skall, så vidt densamma bör utgå, tillfalla denna och ej, såsom jordeboken angifver, kyrkoherden i pastoratet. Då emellertid såväl prestenkesäten som mensalhemman i Göteborgs och Bohus län numera jemlikt nådiga brefven den 11 juli 1862 och den 9 september 1873 skola vid inträffande ledighet genom Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvandes och domkapitlets försorg för indelningshafvarens räkning upplåtas på arrende i enlighet med föreskrifterna i nådiga brefvet den 12 november 1858 angående utarrendering af presterskaps annex- och mensalhemman i Skåne, Halland och Blekinge, kan det sättas i fråga, huruvida af dessa egendomar jemte arrende landskyld bör utgå till indelningshafvaren. De löneregleringsresolutioner, som faststälts för de pastorat inom länet, i hvilka landskyld utgår till presterskapet, innehålla samtliga bestämmelser, som trygga vederbörande kyrkoherdar vid rätten att uppbära dem anslagen landskyld, med undantag af de för Uddevalla, Näsinge och Bogenäs pastorat. Inom Uddevalla pastorat utgår dock landskyld till presterskapet endast af prestenkesätet n:o 1 1/2 mantal Orreqvisla i Lane Ryrs socken. Kyrkoherden i Näsinge pastorat har hos Eders Kongl. Maj:t anhållit, att, då nådiga resolutionen den 17 juli 1868 angående lönereglering för kyrkoherden i nämnda pastorat icke innehölle bestämmelse om den landskyld, som till kyrkoherden derstädes af ålder utgått från uppgifna hemman, Eders Kongl. Maj:t måtte meddela sådan förklaring af nämnda

resolution, att berörda landskyld finge uppbäras i sammanhang med öfriga från församlingarna till presterskapet derstädes utgående löneförmåner. Eders Kongl. Maj:t har emellertid genom nådigt beslut den 16 januari 1880, då egarne och innehafvarne af hemmanen bestridt att till kyrkoherden erlægga ifrågavarande landskyld, funnit denna framställning innefatta ett ämne, som icke utgjorde föremål för Eders Kongl. Maj:ts omedelbara pröfning och hänvisat sökanden att hos Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i länet efter befogenhet väcka talan mot vederbörande för landskyldens utbekommande. Då presterskapet i Bohuslän emellertid vid länets förening med Sverige genom fredsfördragen tillförsäkrats en orubbad besittning af sina rättigheter, hvilken försäkran vunnit ytterligare bekräftelse genom Malmö recess och flera kommissioners beslut samt nådiga bref och förordningar, torde presterskapet vara berättigadt att för all framtid åtnjuta den inkomst landskylden för dem innebär, äfven om i vederbörande löne-regleringsresolutioner icke förekommer någon bestämmelse, som tillförsäkrar dem en sådan rättighet; och torde kyrkorna med lika rätt innehafva den landskyld, som blifvit dem anslagen.

*Kyrkans och
presterns
landskyld.*

Den till kyrkoherdar och kyrkor utgående landskyld debiteras och redovisas, kyrkolandskylden af vederbörande kyrkovårdar för kyrkans räkning och prestelandskylden för vederbörande kyrkoherdars räkning af uppbördsmännen för redovisning af presterskapets inkomster eller andra, hvar för statens embets- och tjenstemän med dess debitering i regel icke hafva något att skaffa.

Jag har ofvan omnämnt, hurusom landskyld från två hemman ifrågasatts skola tillkomma Kongl. och Hvitfeldtska stipendii-inrättningen. Med afseende härå är förhållandet följande: *Hvitf. stip.-
inr:slandskyld.*

De ifrågavarande två hemmanen äro skattehemmanen n:o 1 $\frac{5}{6}$ mantal Vrångebäck i Bro socken och n:o 1 ett mantal Hästhagen i Berffendals socken af Sunnervikens fögderi; hemmanen upptogos i 1881 års jordebok med anteckning, att de tillhörde nämnda stipendii-inrättning. Sedan anmärkning deremot framstälts, förordnade kammarkollegium den 30 november 1883, att dessa anteckningar skulle utgå samt i stället antecknas vid det förra hemmanet, att nämnda inrättning deraf egde en tunna malt och vid det senare sexton kappar malt, i enlighet med hvad äldre jordeboksanteckningar utvisade. Af de hos kollegium förvarade handlingar framgår emellertid ej, huruvida Kongl. och Hvitfeldtska stipendii-inrättningen af nämnda hemman uppbär berörda landskyldsbelopp; dock torde i hvarje fall med ifrågavarande anteckningar närmast afses att angifva, det stipendii-inrättningen i hemmanen eger en mot landskylden svarande jord.

Eganderätten
till den landskyldspåligtiga
jorden.

Det är redan i det föregående nämndt, hurusom alltsedan reformationen eganderätten till den kyrkolandskylden motsvarande jord kommit att betraktas såsom tillhörande kronan. Efter Bohusläns förening med Sverige har af kronan beträffande flertalet af de till presterskapet landskyldspåligtiga egendomarna, der de ej disponerades såsom boställen för kyrkoherdar och komministrar eller såsom prestenkesäten, gjorts gällande en liknande rätt. En gensaga häremot inlades genom kongl. brefvet den 12 april 1819, hvori förordnades, att när det befunnes, att ett hemman verkligen vore annex- eller mensalhemman, hvartill åboens besittningsrätt tillkommit genom kyrkoherdens städs mål, skatteköp å ett dylikt hemman ej borde beviljas. Detta stadgande fick dock ej någon större betydelse, då flertalet hemman och lägenheter, i hvilka presterskapet egt större delen eller bästemans rättighet, redan blifvit för kronans räkning försålda till skatte; och har kronan äfven efter denna tid betraktats såsom egare till den prestelandskylden motsvarande jord, der presterskapet endast egt mindre del af en egendoms landskyld.

Sedan presterskapets tagor indragits till statsverket, är förhållandet numera sådant, att kyrkor och presterskap endast ega att af de landskyldspåligtiga egendomarna uppbära den till beloppet en gång för alla bestämda landskylden, hvaremot, med undantag af de såsom kyrkoherde- och komministersboställen samt prestenkesäten disponerade egendomarna äfvensom de få återstående mensalhemmanen, eganderätten till den berörda landskyld möjligen motsvarande jord, derest densamma ej genom skatteförsäljning eller på annat sätt öfverflyttats på enskilde, kommit att anses tillhöra kronan.

De landskyldspåligtiga egendomarna upptagas i senaste jordebok *dels* under krono- samt *dels* och i allmänhet under skatte- eller frälsetitel.

De under kronotitel hänföras antingen bland kronoegendomar under *enskild* disposition, i hvilket fall desamma i allmänhet återfinnas på förteckningarna öfver de till skatte försäljningsbara hemman och lägenheter, eller bland kronoegendomar under *allmän* disposition (kyrkoherde-, komministers- och klockareboställen, prestenkesäten, mensalhemman, kyrkoegendomar, civila boställen samt egendomar, utarrenderade för statsverkets räkning). Vid de egendomar, som införts i jordeboken under skatte- eller frälsetitel, har den jord, som motsvarar kyrko- och prestelandskylden, vanligen genom skatteköp eller på annat sätt öfverförts till enskilde under tyst eller uttryckligt förbehåll om skyldighet för egaren att till kyrka och prest fortfarande utgöra landskyld och tagor. Dock betecknar den omständigheten, att ett hemman, hvaraf landskyld utgår till kyrka eller presterskap, upptages i jordeboken under skatte- eller frälsetitel, icke alltid att eganderätten till den mot landskylden svarande jord öfvergått till enskilde.

Det är redan i det föregående omnämndt, hurusom kammarkollegium den 21 februari 1694 meddelade en föreskrift, med stöd hvaraf kyrkornas landskyld samt presterskapets landskyld och tagor, i likhet med kronans, upptagits i jordeboken bland kronans räntor med anteckning om deras disposition. Vid samma tillfälle förordnade kammarkollegium, att de skattehemman, hvaruti kronan egde mera än hälften eller bästemansrättighet, skulle införas i jordeboken under kronotitel, dock skatteegaren dennes del förbehållen, men att, der kronan egde mindre än hälften i ett hemman, det samma ej borde klyfvas utan förblifva under sin vanliga skattetitel med tillbörlig annotation samt kronans rätt såsom förut observeras i specialräkningen. I enlighet med denna föreskrift hafva sådana hemman, af hvilkas landskyld kronan, kyrkan eller presterskapet egde endast en mindre del, uti jordeböckerna i deras helhet upptagits under skatte- eller frälsetitel. Detta var ju en oegentlighet, och vid granskning af de inkomna ränteförvandlingsuträkningarna för länet framställes derfor anmärkningar, att vid många egendomar, införda under skattetitel, kronan sålunda egde viss andel, som rätteligen borde upptagas såsom krono. Dessa anmärkningar öfverlemnades af collegium till kammaradvokatfiskalsembetet för att i afseende å naturen af ifrågavarande egendomar efter befogenhet talan i vederbörlig ordning anhängiggöra och utföra.

*Eganderätten
till den land-
skyldpligtiga
jorden.*

Med anledning deraf anhängiggjorde advokatfiskalsembetet i åtskilliga fall, der jordeboksanteckningarna tydligen angåfvo, att kronan, kyrkan eller presterskapet egde viss andel i ett hemman (uttryckt i landskyld eller öresbol) samt landskyldens belopp eller öresbolens antal för hela hemmanet var känt, rättegångar, i syfte att visst mantal af hemmanet borde öfverföras från skatte till krono samt disponeras i öfverensstämmelse med de om kronohenman gällande författningar; och biföllo domstolarne i allmänhet de af advokatfiskalsembetet sålunda framställda yrkandena. De kronan sålunda tilldömda hemmansdelarna blefvo, äfven i de fall då landskylden uppbäres af kyrkor eller presterskap, i jordeboken öfverförda till kronoegendomar under enskild disposition samt upptogos vanligen på förteckningarna öfver de till skatte försäljningsbara egendomar inom länet. Men åtskilliga under skatte- eller frälsetitel i jordeboken upptagna hemman återstå, af hvilka kyrkor eller presterskap ega uppbära landskyld, utan att eganderätten till den mot berörda landskyld svarande jord öfvergått till hemmanens innehafvare, på sätt anteckningarna i jordeboken vid flera hemman jemväl utvisa. Visserligen kunde det för de enskilde vara af vigt att få undanröjd ovissheten om någon kronojord finnes inom ett landskyldpligtigt hemman. Från kronans sida synes deremot icke någon anledning föreligga att göra anspråk på denna eganderätt, då kronan deri-

genom endast skulle erhålla den obetydliga skatteköpeskillingen, som knappast torde motsvara de med en rättgång förbundna besvär och kostnader. Och anser kammarkollegium åtgärder för afskaffande af kyrko- och prestelandskylden i hvarje fall kunna vidtagas utan samband med frågan om eganderätten till den mot denna landskyld möjligen svarande, kronan tillhöriga jord.

*Landskyldens
likhet med
landgillet.*

Innan jag öfvergår till en redogörelse för de af vederbörande infordrade nu afgifna yttranden, tillåter jag mig erinra, hurusom den till kyrkor och presterskap i Göteborgs och Bohus län utgående landskyld med landgillet i Skåne, Halland och Blekinge företer åtskilliga beröringspunkter. Bland de kyrkorna i sistnämnda landskap sedan äldre tider tillhörande jordlägenheter finnas åtskilliga, hvaröfver de icke ega fri dispositionsrätt, utan hvilka på grund af 13 p. i kongl. förordningen den 16 oktober 1723 angående skånska presterskapets uppboörd samt 53 § i nådiga resolutionen på allmogens besvär den 28 juni 1731 böra under prestgård eller annat vanligt hemman ständigt brukas mot erläggande af landgille och städja. Jemlikt nådiga brefvet den 8 februari 1867 och kammarkollegii derpå grundade kungörelse den 1 mars samma år tillkommer det numera visserligen vederbörande församlingar att sjelfva bestämma beloppet af den afgäld, som för dylika jordområden bör till kyrkan erläggas, med rättighet för jordens innehafvare, derest denne med församlingens beslut icke åtnöjes, att hänskjuta frågan till afgörande af Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande och biskopsembetet. Många af dessa jordar äro emellertid hvarken till läge i öfrigt eller areal och beskaffenhet närmare kända.

I afseende å sistnämnda lägenheter har Eders Kongl. Maj:t den 22 oktober 1886 utfärdat kungörelse, hvarigenom, bland annat, bestämts, att, derest aftal träffas mellan församlingen och egaren af det hemman, inom hvars område dylik lägenhet finnes, om lägenhetens försäljning, sådant aftal skall jemte öfriga ärendet rörande handlingar af kyrkostämmans ordförande insändas till Kongl. Maj:ts befallningshafvande, som har att gemensamt med domkapitlet ärendet till behandling företaga; att köpeskillingen för sådan jord icke må understiga ett belopp, som i årlig ränta efter tre för hundra afkastar en summa lika med den årliga afgälden, samt att, om afgälden utgår med en eller flera persedlar in natura eller efter markgångspris, penningvärdet skall beräknas efter senast fastställda tioåriga medelmarkgångspris för länet; att om Kongl. Maj:ts befallningshafvande och domkapitlet finna försäljningen vara med denna kungörelse öfverensstämmande och i öfrigt till kyrkans nytta, genom deras försorg handlin-

garna skola insändas till kammarkollegium, som det tillkommer att afgöra, huruvida försäljningen må ega rum eller icke; äfvensom att sedan kammarkollegium till försäljningen lemnat bifall, samt köpeskillingen blifvit till kyrkans kassa inbetald, församlingen eger att låta behörigt köpebref för köparen utfärda.

Af nu afgifna yttranden framgår hufvudsakligen följande:

*Nu infortrade
yttranden.*

Egarne eller innehafvarne af landskyldspåligiga hemman och lägenheter, hemställa, att den till kyrkor och presterskap anslagna landskylden måtte upphöra att utgå, och hafva i samband dermed föreslagit, en del att de, som af landskylden haft sin lön, borde erhålla godtgörelse genom medel, uttaxerade på ett med rättvisa och billighet mera öfverensstämmande sätt än nu vore fallet, andra åter att för prestelandskylden ersättning, beräknad efter medelmarkegångspris, borde utgå af allmänna medel, dock endast intill dess ny reglering af presterskapets löner egt rum.

Af *kyrkoherdarne* hafva *två* ansett, att landskylden fortfarande borde utgöras af de landskyldspåligiga egendomarne till kyrkor och presterskap, *en* icke haft något att erinra mot, att den honom tillkommande landskyld upphörde att utgå på sätt hittills egt rum, för så vidt full ersättning för densamma, beräknad enligt gällande tioårigt medelmarkegångspris, utan olägenhet kunde beredas, samt *en* medgifvit landskyldens afskaffande under förutsättning, att statsverket öfvertog densammas utbetalande.

Af *församlingarna* hafva *tre* församlingar ej velat medgifva, att kyrkorna skulle förlora landskylden, ej heller att denna utskyld skulle erläggas af andra skattskyldige än innehafvarne af de egendomar, vid hvilka densamma såsom en särskild grundskatt sedan äldre tid varit fästad; *två* icke haft något att invända mot den förändring, hvartill den af Riksdagen gjorda framställning kunde föranleda; *tre* församlingar äfvensom *en* församlings kyrkoråd medgifvit landskyldens afskaffande under förutsättning, att vederlag för densamma lemnades kyrkorna af statsmedel; *två* ej heller haft något att erinra vid, att kyrkolandskylden upphörde att utgå, för så vidt saken utan andras betungande kunde på ett med rättvisa och billighet öfverensstämmande sätt ordnas så, att kyrkorna för landskylden finge full eller vederbörlig ersättning.

Af komministern hafva *två*, med framhållande, bland annat, att i flere pastorat kyrkoherdarne ej utkräft den komministersboställen enligt jordeboken påförda landskyld till kyrkoherdarne, samt att berörda landskyld, der densamma utginge, löstes än efter markegångspris än efter det låga kronovärdet, anhållit, att uttrycklig bestämmelse måtte meddelas om

Nu infördrade yttranden. upphörande af ifrågavarande landskyld eller, derest densamma fortfarande skulle erläggas, att den måtte få lösas efter sistnämnda värde.

Af de yttranden, som afgifvits af *uppbördsförvaltningarna* framgår: att uppbördsförvaltningen i Göteborgs fögderi föreslagit, det egare af hemman eller lägenhet, hvaraf landskyld till kyrka enligt jordeboken utginge, borde få friköpa sig från skyldigheten att utgöra densamma mot inbetalning till vederbörande kyrkokassa af ett belopp, motsvarande det efter en räntefot af fem för hundra uträknade kapitalvärdet å den utgående landskyldskatten; att uppbördsförvaltningen i Inlands fögderi hemställt, det skyldigheten att utgöra årlig landskyld till kyrka och presterskap måtte aflösas medelst kapitalisering, dervid möjligen 30 procent af det genom kapitaliseringen bestämda penningebelopp borde gäldas af statsmedel; att uppbördsförvaltningen i Sunnervikens fögderi ansett billigt, att den till kyrkor och presterskap utgående landskylden, som i verkligheten vore en jordskatt, mot vederlag till indelningshafvaren indroges till statsverket samt derefter underkastades samma behandling som annan grundskatt; att uppbördsförvaltningen i Norrvikens fögderi, under frambållande bland annat att de hemman, som under den katolska tiden haft att erlägga landskyld till kloster eller biskopar, liksom de hemman, hvilka före länets förening med Sverige utgjort landskyld till kyrkor och presterskap i socknar inom det egentliga Norge, kommit i en jämförelsevis gynsam ställning, då deras landskyld indragits till kronan och de sålunda ej endast erhållit förmånen att få lösa densamma efter det låga kronovärdet i stället för efter markegång utan äfven kommit i åtnjutande af afskrifning, i underdånighet hemställt, att, då den inom länet under benämning kyrko- och prestelandskyld utgående skatt, hvarom efter fögderiförvaltningens åsigt Riksdagens skrifvelse uteslutande handlade, vore en qvarlefva af föråldrade skatteformer, och väsentliga hinder ej syntes möta för dess eftergifvande, särskildt om återstående 70 procent af de till kronan indragna tagor och landskyld afskrefves, förslag måtte framläggas för Riksdagen derom, att berörda landskyld skulle upphöra att utgå, samt presterskapet för mistning deraf hållas skadeslöst utaf statsverket, dock endast så länge nu gällande löneregleringsresolutioner egde kraft.

Domkapitlet i Göteborg har tillstyrkt, det landskylden för beredande af möjlighet till åstadkommande af större likformighet i beskattningen, af landskyldsgifvarne finge inbetalas till statsverket, med skyldighet för detta att tillhandahålla vederbörande kyrkor och löntagare dem tillkommande landskyld; men af domkapitlets nio ledamöter hafva fyra varit från denna hemställan skiljaktiga och ansett, att med landskylden borde förfaras såsom hittills.

Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Göteborgs och Bohus län har ^{Nu infördrade} i skrifvelse den 16 juni 1892 anfört, att den till kyrkor och presterskap ^{yttranden.} utgående landskyld icke vore att betrakta såsom en jordskatt i samma mening som kronans grundskatt och således icke heller rätteligen kunde underkastas samma behandling, som den senare undergått; att Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande likväl ansåge sig kunna instämma i Riksdagens i den föreliggande skrifvelsen uttryckta mening, att merberörda landskyld vore en qvarlefva från föråldrade skatteformer, samt att det vore synnerligen önskvärdt, om densamma kunde upphöra att utgå, i synnerhet som landskylden högst olika tyngde länets skilda delar och mycket ojemnt drabbade de hemman och lägenheter, som dermed vore betungade; att presterskapet ej torde kunna mot sin vilja beröfvas dem tillkommande landskyld, med mindre än att full ersättning för densamma lemnades; att den kyrkorna tillkommande landskyld icke heller torde kunna upphöra att utgå, såvida icke skälig ersättning därför bereddes kyrkorna; att det icke torde medföra någon lättnad för landskyldsgifvarne och icke heller afhjelpa den ojemnhet i beskattningen, som landskylden orsakade deras hemman och lägenheter, om densamma upphörde genom aflösning, alldenstund för det kapital, som vid aflösningen betalades för landskylden, antingen ränteförlust skulle drabba landskyldsgifvaren, om han af egna medel utgåfve detsamma, eller ock, i motsatt fall, en direkt årlig ränteutgift för honom uppstå för lån af samma kapital, hvarjemte naturligen värdet å landskyldspliktig jord efter aflösningen komme att stiga med det belopp, hvartill aflösningspriset uppgått, hvadan följderna af aflösningen blefve, att i stället för landskyld en ständig ränta komme att vidlåda den nu landskyldspligtiga jorden; att ehuru hvarken rättvisa eller billighet syntes kräfva, att för landskyldens aflyftande andra personer eller föremål än den landskyldspligtiga jorden och dennas egare betungades med skatter för att bereda vederbörande kyrkor och presterskap ersättning för landskylden, denna utväg dock för enkelhetens skull och i betraktande af det ringa värde, hvartill landskylden uppginge, lämpligen kunde och borde för ändamålet anlitas, så mycket mera som, då Riksdagen genom sin framställning i ännu tydligt ådagalagt sitt intresse för afskaffande af landskylden i fråga på lämpliga vilkor, ett förslag om skattens aflyftande genom anvisande af motsvarande statsanslag i penningar för beredande af godtgörelse därför torde kunna räkna på framgång inom Riksdagen; att då samtliga landskyldspersedlar, med undantag af de i prestelandskylden ingående persedlarna malt och smör, sedan långa tider tillbaka löstes efter fixa, bestämda pris, det värde, hvartill landskylden med nyss nämnda undantag syntes böra bestämmas, vore lätt funnet; att hvad de presterskapet tillkommande persedlarna malt och smör

Nu infortrade
yttranden.

deremot anginge, innehafvare af presterliga beställningar, med hvilka inkomst af dylika persedlar vore förenad, visserligen icke kunde skiljas från sin rätt att få desamma levererade in natura, så vida de icke ville afstå derifrån mot viss ersättning, men att kommande innehafvare kunde förpligtas att för dessa persedlar taga lösen efter skäligt värde, hvilket lämpligen syntes kunna bestämmas till mediet af de tio senast förflutna årens markegångspris; att derjemte åtgärder borde vidtagas för aflyftande af den landskyld, som tillkomme Kongl. och Hvitfeldtska stipendii-inrättningen; att då de s. k. tagorna eller städslorna torde vara hänförliga till kronans räntor, ehuru de med landskyld, som till kronan indragits, och med den till kyrkor och prester utgående landskylden stått i visst sammanhang, det syntes Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande icke kunna ifrågasättas, att dessa tagor eller städslor också borde för framtiden upphöra, derest detta blefve händelsen med landskylden; samt att Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande på de skäl och grunder, som sålunda anförts, tillstyrkt, att Eders Kongl. Maj:t täcktes i nådig proposition framlägga förslag till Riksdagen om upphörande af den inom Göteborgs och Bohus län af vissa hemman och lägenheter till kyrkor och presterskap utgående landskylden mot ersättning därför till vederbörande med belopp, som för de i prestelandskylden ingående persedlarna malt och smör skulle utgå efter mediet af de tio senast förflutna årens pris enligt Litt. A i länets markegångstaxa och för öfriga persedlar efter det bestämda pris, hvarefter dessa persedlar nu löstes, dock med vilkor, hvad beträffade de båda nämnda i prestelandskylden ingående persedlarna, att nuvarande innehafvare af presterliga beställningar, med hvilka inkomst af sådana persedlar vore förenad, afstode från desammas leverering in natura mot erhållande af nyssnämnda ersättning därför, samt om anvisning i riksstaten af nödigt anslag för beredande af medel till den ersättning, som för landskylden sålunda skulle vederbörande tillkomma, men att tillika åtgärder skulle vidtagas, hvarigenom i sammanhang med upphörande af nämnda landskyld jemväl den af samma ursprung och natur varande landskyld i länet, som till kronan indragits, äfvensom den Kongl. och Hvitfeldtska stipendii-inrättningen tillkommande måtte blifva aflyftad.

För egen del har *kammarkollegium* anført:

Kammar-
kollegii hem-
ställan.

att, då den inom Göteborgs och Bohus län till kronan omedelbart utgående landskylden, äfven der densamma indragits från kloster, biskopar, kyrkor eller presterskap, ingått i de landskyldspligtiga egendomarnas grundskatt och underkastats de i kongl. kungörelsen den 5 juni 1885 och lagen den 2 december 1892 angående afskrifning af grundskatten meddelade be-

stämmelser, frågan i denna del ej torde påkalla någon vidare Eders Kongl. Maj:ts åtgärd;

att enligt 1881 års jordebok inom nämnda län landskyld i öfrigt torde utgå dels till kyrkor och presterskap, dels ock af skattehemmanen n:o 1 ett mantal Hästhagen och n:o 1 $\frac{5}{6}$ mantal Vrångebäck till Kongl. och Hvitfeldtska stipendii-inrättningen;

att, för så vidt sagda inrättning vore berättigad att af dessa två hemman uppbära landskyld samt särskilda åtgärder från Eders Kongl. Maj:ts sida kunde påkallas för dess aflyftande, frågan derom i hvarje fall torde få bero på särskild framställning af vederbörande;

att, då den till kyrkor och presterskap utgående landskyld, hvilken hufvudsakligen torde afsetts i Riksdagens skrifvelse, icke utgjorde någon af kronan på kyrkor och presterskap öfverlåten rättighet, hvarken rättvisa eller billighet syntes kräfvä, att densamma, på sätt föreslaget blifvit, skulle indragas till statsverket mot ersättning af statsmedel, ej heller att staten eljest för dess afskaffande skulle ikläda sig ekonomiska uppoffringar, till stöd för hvilken uppfattning af kammarkollegium åberopats ett Eders Kongl. Maj:ts beslut den 18 mars 1887, innefattande godkännande i ett särskildt mål af en sådan uppfattning, i hvad prestlandskylden anginge;

att vid sådant förhållande och då vederbörande kyrkor och presterskap måste anses berättigade att allt fortfarande åtnjuta den inkomst land-skylden för dem innebure, annan utväg ej syntes collegium vara att anlita för att åtminstone i någon mån nå det utaf Riksdagen uttalade och i flera afseenden beaktansvärda önskningsmål, än att möjlighet bereddades vederbörande landskyldsgifvare att, på det sätt och under de vilkor Eders Kongl. Maj:t, der så erfordrades med Riksdagen och kyrkomötet, kunde finna skäligt bestämma, friköpa sig från skyldigheten att utgöra landskylden mot er-läggande af ett belopp, som motsvarade denna kapitaliserad; och har kollegium i detta afseende föreslagit:

att, der landskyld till kyrka eller presterskap enligt jordeboken utginge af hemman eller lägenhet inom Göteborgs och Bohus län, egaren eller innehafvaren finge friköpa sig från skyldigheten att utgöra denna land-skyld mot erläggande af ett penningebelopp, som i årlig ränta efter den procent Eders Kongl. Maj:t kunde finna skäligt bestämma och som lämp-ligen syntes collegium böra sättas till fyra procent, afkastade en summa lika med landskylden, hvarvid, der densamma utginge in natura eller efter markegångspris, till grund för löseskillingen syntes böra läggas mediet af de tio senast förflutna årens markegångspris enligt Litt. A i länets marke-gångstaxa;

att beträffande prestelandskylden vederbörande ej finge begagna sig af

denna rättighet under nuvarande landskyldstagarnes tjenstetid, för så vidt dessa ej dertill lemnade sitt samtycke;

att löseskillingen för kyrkolandskylden skulle inbetalas till kyrkans kassa samt för presterskapets landskyld till pastorsembetet för att förvaltas efter samma grund, som för kyrkokassas medel vore vedertagen, med rätt för vederbörande indelningshafvare att uppbära derå belöpande ränta;

att, sedan inlösen skett, anmälan derom skulle göras hos Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande för vederbörlig anteckning i jordeboken;

att beträffande åtskilliga till presterskapet landskyldspåligta egendomar, vid hvilka någon dylik inlösen ej torde komma i fråga, särskilda föreskrifter syntes böra meddelas;

att således, der presterskapet enligt jordeboken egde uppbära landskyld af de dem till boställen anslagna egendomar med derunder brukade jordar, denna landskyld, som i verkligheten icke utgjordes, utan ersättning eller annan åtgärd torde kunna ur jordeboken uteslutas;

att beträffande presterskapets landskyld af de dem på lön anslagna mensalhemman annan åtgärd ej syntes erforderlig än att Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande och domkapitlet erhöle föreskrift tillse, att vid blifvande ny utarrendering, der så ej redan skett, berörda landskyld skulle upphöra att utgå, i hvilket fall motsvarande förhöjning i arrendet till indelningshafvaren torde vara att emotse; samt

att liknande föreskrift syntes kunna meddelas i afseende å den presterskapet anslagna landskyld af prestenkesäten inom länet, då denna rätteligen måste anses tillkomma samma person, som egde uppbära arrendet af ifrågavarande egendomar.

I allo gillande hvad af kammarkollegium sålunda uttalats och med åberopande af hvad jag ofvan anfört, tillåter jag mig hemställa, att Eders Kongl. Maj:t täcktes, under förutsättning af kyrkomötets bifall i hvad prestelandskylden angår, föreslå Riksdagen att besluta:

att der landskyld till kyrka eller presterskap enligt jordeboken utgår af hemman eller lägenhet inom Göteborgs och Bohus län, egaren eller innehafvaren må friköpa sig från skyldigheten att utgöra denna landskyld mot erläggande af ett penningebelopp, som i årlig ränta efter fyra procent afkastar en summa lika med landskylden, hvarvid, der densamma utgår in natura eller efter markegångspris, till grund för löseskillingen bör läggas mediet af de tio senast förflutna årens markegångspris enligt Litt. A i länets markegångstaxa;

att beträffande prestelandskylden vederbörande ej må begagna sig af denna rättighet under nuvarande landskyldstagarnes tjänstetid, för så vidt dessa ej dertill lemna sitt samtycke;

att löseskillingen för prestelandskylden skall förvaltas efter samma grund, som för kyrkokassas medel är vedertagen, med rätt för vederbörande indelningshafvare att uppbära derå belöpande ränta;

att, sedan inlösen skett, anmälan derom skall göras hos Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande för vederbörlig anteckning i jordeboken;

att, der presterskapet enligt jordeboken eger uppbära landskyld af de detsamma till boställen anslagna egendommar med derunder brukade jordar, denna landskyld skall utan vidare ur jordeboken uteslutas;

att beträffande presterskapets landskyld af de detsamma på lön anslagna mensalhemman och af prestenkesäten inom länet Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande och domkapitlet skola tillse, att vid blifvande ny utarrendering, der så ej redan skett, berörda landskyld upphör att utgå; samt

att frågan om utgörande af landskyld till Kongl. och Hvitfeldtska stipendii-inrättningen af de förutnämnda skattehemmanen samt om denna landskylds upphörande må få bero på Eders Kongl. Maj:ts pröfning och afgörande.

På tillstyrkan af statsrådets öfriga ledamöter tacktes Hans Maj:t Konungen gilla hvad departementschefen sålunda hemställt; och skulle proposition till Riksdagen aflåtas med den lydelse, bilagan D vid detta protokoll utvisar.

Ex protocollo

Karl Leijer.